

INTERNETCONSULTATIE VERZAMELWET GEGEVENSBESCHERMING

INLEIDING

Het Vakcentrum is de onafhankelijke belangenbehartiger en bewezen partner van zelfstandige detaillisten in food, non-food, fast moving consumer goods en franchisenemers.

Met passie voor zelfstandig ondernemerschap behartigt het Vakcentrum de collectieve en individuele belangen van haar achterban.

De missie luidt als volgt:

"Het Vakcentrum verbindt, vertegenwoordigt en mobiliseert mkb-winkeliers en franchisenemers om hun ondernemerschap, zelfstandigheid en verdienkracht te borgen en daarmee de leefbaarheid van de samenleving te vergroten."

Vakcentrum maakt graag gebruik van de mogelijkheid te reageren op bovengenoemde internetconsultatie, waarbij wij ons focussen op het onderwerp.

Artikel 9 lid 2 sub g van de AVG luidt: *Verwerking van biometrische gegevens met het oog op de unieke identificatie van een persoon is verboden, tenzij "de verwerking noodzakelijk is om redenen van zwaarwegend algemeen belang, op grond van Unierecht of Lidstatelijk recht, waarbij de evenredigheid met het nagestreefde doel wordt gewaarborgd, de wezenlijke inhoud van het recht op bescherming van persoonsgegevens wordt geëerbiedigd en passende en specifieke maatregelen worden getroffen ter bescherming van de grondrechten en fundamentele belangen van de betrokkene."*

Artikel 29 UAVG luidt: *"Gelet op artikel 9, tweede lid, onderdeel g, van de verordening, is het verbod om biometrische gegevens met het oog op de unieke identificatie van een persoon te verwerken niet van toepassing, indien de verwerking noodzakelijk is voor authenticatie of beveiligingsdoeleinden"*.

Artikel 29 UAVG geeft invulling aan art. 9 lid 2 onderdeel g AVG: om redenen van zwaarwegend algemeen belang kunnen uitzonderingen op het verwerkingsverbod van bijzondere persoonsgegevens worden toegestaan. De wetgever heeft ervoor gekozen om deze ontheffingsgrond - naast de algemene uitzonderingen - te creëren, om de verdere ontwikkeling van biometrische identificatie niet te hinderen.

De wetgever heeft er voor gekozen om deze uitzondering op het verbod van gezichtsherkenning, voor zover dit de verwerking van biometrische gegevens met het oog op de unieke identificatie van een persoon betreft, te beperken tot noodzakelijke verwerking voor authenticatie of beveiligingsdoeleinden. Een uitzondering die door het Vakcentrum als zeer waardevol is beschouwd.

Op dit moment lijkt het erop alsof de wetgever van mening is dat zij met die beperking de deur te ver heeft open gezet voor gezichtsherkenning, omdat de bepaling niet expliciet vermeldt dat sprake moet zijn van een noodzaak tot verwerking om redenen van zwaarwegend belang. Hoewel in de toelichting van het huidige artikel expliciet is ingegaan op de toets van het zwaarwegend algemeen belang, houdt men het voor wenselijk om het criterium van het zwaarwegend algemeen belang in de wettekst beter tot uitdrukking te brengen en zelfs om de reeds bestaande doelbeperking verder te beperken, namelijk tot rechtmatige toegang.

Het voorstel is dus om in artikel 29 *"beveiligingsdoeleinden"* te vervangen door *"omwille van beveiligingsdoeleinden en slechts voor zover dit noodzakelijk is vanwege een algemeen zwaarwegend belang van rechtmatige toegang tot bepaalde plaatsen, gebouwen, diensten, producten, informatiesystemen of werkprocessystemen"*

Deze wijziging, zo wordt uitdrukkelijk gesteld, zou bijdragen aan de rechtszekerheid en zou gewenste duidelijkheid bieden. De wens om meer rechtszekerheid te bieden sluit vanzelfsprekend aan bij de wens van Vakcentrum om duidelijk de ruimte te bepalen voor gebruik van innovatieve oplossingen voor ondernemers.

Naast de verwerking van vingerafdrukken is gezichtsherkenning een breed besproken en actueel onderwerp in supermarktland, niet in de laatste plaats omdat er steeds meer technische middelen op de markt komen om de winkeliers en hun winkels te beschermen tegen onveilige situaties en diefstal.

Publiekelijk heeft de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) de supermarktbranche nadere voorlichting met richtsnoeren gegeven over *de regels rond de inzet van gezichtsherkenningcamera's* om meer duidelijkheid te geven en om te voorkomen dat supermarkten lichtvaardig overgaan tot de inzet van gezichtsherkenning, aldus AP:

“Gezichtsherkenning is een zwaar middel. Daarmee zijn mensen op grote schaal te volgen. Dat begint misschien bij een supermarkt, die met één druk op de knop kan opzoeken hoe vaak jij de winkel binnenkomt en wat jij dan koopt en dat eindigt bij een situatie dat we continu gevolgd worden in alle winkels en op straat.”

Gezichtsherkenning heeft in de maatschappij een enge of gevaarlijke bijklank. De angst voor verlies van vrijheid, van individualiteit, van anonimiteit. Niet meer als eng toekomstverhaal, maar als mogelijk uitvoerbaar scenario. Een scenario waarvan misschien ook wel de voordelen gaan worden afgewogen tegen de nadelen. Vakcentrum hoort en leest dezelfde berichten die hierover met enige regelmaat in media verschijnen. Zij wijst echter op het feit dat privacy aspecten juist niet degenen moeten beschermen die zich schuldig maken aan strafrechtelijk gedrag, maar de slachtoffers van het gedrag.

Ondernemers zijn zich doorgaans goed bewust van het belang van het beschermen van privacy. Vakcentrum vindt het dan ook ongewenst dat angst en gevoelens richting geven aan wat mag en niet mag, en prefereert verstandige en duidelijke regels, die concreet en specifiek ingaan op de mogelijkheden en de belangen van alle betrokkenen, en dat wordt met het voorstel niet bereikt.

Het gebruik van technische middelen voor gezichtsherkenning is op dit moment uiterst beperkt toegestaan. Technische middelen die op de markt zijn en komen waarmee andere doelen worden of kunnen worden nagestreefd dan evident rechtmatige belangen, moeten verboden zijn en blijven. Men dient, zonder onnodige ex- of interne dwang, verschoont te blijven van inbreuk op de persoonlijke privacy.

Maar systemen die noodzakelijk zijn om redenen van zwaarwegend algemeen belang en “*de evenredigheid met het nagestreefde doel waarborgen*” en “*de wezenlijke inhoud van het recht op bescherming van persoonsgegevens eerbiedigen*” en “*die “passend en specifiek de grondrechten en fundamentele belangen van de betrokkene beschermen*”, zoals artikel 9 lid 1 AVG uitdrukkelijk eist, zijn toegestaan.

De AP is het daarmee ook eens en herhaalt het voorbeeld uit de MvT van de UAVG van een toegestaan bewakingssysteem met gebruikmaking van biometrie voor toegangscontrole een kerncentrale.¹

Dit lijkt duidelijk, maar het Vakcentrum is van mening dat het nodig is om meer rechtszekerheid te bieden op dit punt. Feit is dat mkb-winkeliers niet weten in hoeverre zij, het criterium van zwaarwegend algemeen belang moeten of kunnen betrekken op zichzelf. Hoewel Vakcentrum heel goed uit de vorengenoemde brief aan de Supermarkten begrijpt dat

¹ [Kamerstukken II 2017/18, 34851, 3](#), p. 109 ([link](#))

volgens de AP biometrische systemen slechts met alle waarborgen tegen onrechtmatigheid kunnen worden gebruikt, verduidelijkt ook de AP niet voor welk belang en onder welke precieze voorwaarden gebruik uiteindelijk wel mogelijk is.

Het Gemeenschapsrecht verstaat onder “zwaarwegend algemeen belang” nationale veiligheid, openbare veiligheid, economisch welzijn, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, bescherming van gezondheid en de goede zeden, en de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. In de toelichting van het wetsvoorstel is aangegeven dat een zwaarwegend belang voor gebruik van biometrische gezichtsherkenning kan worden gevonden in het beschermen van de volksgezondheid, het voorkomen van milieuschade en het beveiligen van vitale processen. In ieder geval moet steeds worden getoetst of en vastgesteld dat de inbreuk op de privacy door gezichtsherkenning proportioneel is en geen andere, minder zware middelen mogelijk zijn.

Wanneer in de toelichting van het wetsvoorstel wordt aangegeven dat het belang dat wel kan worden gediend met gezichtsherkenning moet uitstijgen “*boven louter reguliere bedrijfs- of organisatiebelangen als efficiëntie of kostenbesparing*”, dan wordt de suggestie gewekt dat alleen niet-reguliere organisatiebelangen een zwaarwegend belang kunnen opleveren. Er zijn zeker situaties en omstandigheden te bedenken die voor een supermarkt regulier zijn en het belang van efficiëntie of kostenbesparing ver overstijgen. Vakcentrum denkt aan het waarborgen van de veiligheid in een winkel, niet in de laatste plaats de winkelmedewerkers en de klanten.

Vanwege de toevoeging in het wetsvoorstel van de doelbeperking, “*de rechtmatige toegang tot bepaalde plaatsen, gebouwen, diensten, producten, informatie- of werkprocessen*” maakt Vakcentrum op dat winkeliers inderdaad gezichtsherkenning kunnen gebruiken om onrechtmatige toegang te voorkomen, wanneer de veiligheid in het geding is². Gezichtsherkenningstechnologie gebruikt om ongewenst onveilige personen te weren.³

Veel supermarkten ontvangen wekelijks gemiddeld meer dan 15.000 bezoekers, dit zijn consumenten uit alle geledingen van de maatschappij. In totaal werken circa 300.000 medewerkers in de supermarkt. Uit een recente studie van Vakcentrum kwam het beeld dat met name diefstal een groot probleem is. 98% van de supermarkten heeft het afgelopen jaar te maken gehad met winkeldiefstal, waarvan 66% met agressie en geweld. 61% van de supermarkten had last van rondreizende bendes en 40% had last van vernielingen.

Er zijn derhalve wel degelijk zwaarwegende belangen om beschermende maatregelen toe te passen. Supermarkten zijn dus cruciale locaties van en in de samenleving, waar iedereen samenkomt en waar veiligheid een bijzondere urgentie moet hebben. Het belang van een veilige winkel moet daar dus kwalificeren als een zwaarwegend belang, zeker in perioden van crisis, zoals de afgelopen COVID-19 lockdown. Waarborgen worden aan de winkeliers gelaten en dat zijn de winkeliers zich goed bewust. Winkeliers zijn dus bezig met en zoeken naar de middelen die deze waarborgen het meest opleveren en kijken daarvoor ook naar de ontwikkelingen van de techniek.

Wanneer een systeem noodzakelijk is om onrechtmatige toegang te voorkomen en als gevolg daarvan de veiligheid van rechtmatig toegelaten anonieme mensen in winkels te waarborgen, terwijl andere middelen minder effectief, minder veilig, gemakkelijker te omzeilen en of te misbruiken zijn, dan staat de wet zo'n systeem toe.

Daar waar nodig kan gebruik gemaakt worden van aanvullende protocollen die de rechten van verdachten maximaal waarborgen.

² Vakcentrum - Rapport winkelcriminaliteit bij Vakcentrumleden - 2019

³ Zie over de twee mogelijkheden van inzet van gezichtsherkenning ook Kamerstukken II 2018/19, 32761, nr. 132.

Rechtszekerheid voor de ondernemers is met de algemene beperking van de toepassings- of uitzonderingsruimte onvoldoende geboden. Tussen de zwarte garage en de witte kerncentrale zit een heleboel grijs. Het is tenminste noodzakelijk om niet op voorhand de mogelijkheid van de ontwikkeling van “best practices” te verbieden, integendeel, dit moet ondersteund worden om tot echte rechtszekerheid te kunnen komen.

Uiteindelijk moet op meerdere locaties voorkomen kunnen worden dat onbevoegden toegang krijgen tot de mogelijkheid van gevaarstelling. Kijk ook naar andere voorbeelden, zoals voetbalstadions⁴.

Vakcentrum is van mening dat de wettelijke adviesfunctie richting Parlement en Regering door de AP te ruim wordt ingevuld, en het wetgevingsproces door eigen interpretaties van de praktijk beïnvloedt, bijvoorbeeld door zonder nader onderzoek naar of onderbouwing van de noodzaak van de inzet van gezichtsherkenning voor het probleem van diefstal en geweld, specifiek de supermarkt aan te wijzen als een onderneming die niet een zwaarwegend belang zou kunnen hebben bij innovatieve technieken ten behoeve van beveiliging. Dit benadeelt de positie van de mkb-winkeliers, om de klant, de medewerkers en zichzelf te beschermen.

De AVG is expliciet in de relatie tussen bescherming van persoonsgegevens en de maatschappij. *“Het recht op bescherming van persoonsgegevens heeft geen absolute gelding, maar moet worden beschouwd in relatie tot de functie ervan in de samenleving”*.

Duidelijk moet worden hoe de digitale transitie vorm kan krijgen, met inachtneming van zorgvuldige verwerking van persoonsgegevens. Daar waar Europese en/of nationale keuzes gemaakt moeten worden, moet gekozen worden voor een invulling die past bij de uitdagingen van de 21e eeuw. Daar hoort bij dat op democratische wijze de ruimte bepaald wordt voor het gebruik van gezichtsherkenning voor veiligheidsdoeleinden. Op basis van feiten! Biometrie als identificatiemiddel als zodanig hoeft niet onnodig gehinderd te worden.

Het Vakcentrum verzoekt het bovenstaande mee te nemen in de beoordeling en aanpassing van de betreffende wetgeving.

Met vriendelijke groeten,

mr. Patricia E.H. Hoogstraaten RAE
directeur

Vakcentrum
Blekerijlaan 1
3447 GR WOERDEN
T: 0348 - 41 97 71
I: www.vakcentrum.nl

⁴ De Deense toezichthouder keurde gezichtsherkenning op grond van artikel 9 lid 1 sub g AVG goed voor het Brondby voetbalstadion, die fans op een zwarte lijst daarmee wilde weren.